

नेपाली काँग्रेस
प्रदेश सभा संसदीय दलको विधान
२०७४



(नेपाली कांग्रेस केन्द्रीय कार्यसमितिको २०७४ माघ २६ गतेको बैठकद्वारा स्वीकृत)

नेपाली कांग्रेस प्रदेश सभा संसदीय दलको विधान २०७४

नेपालको संविधानको मर्म, भावना तथा व्यवस्थाप्रति पूर्णरूपमा प्रतिवद्ध रहदै नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमिकता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय एकता, स्वाधिनता र स्वाभिमानलाई अक्षुण्ण राखी नेपाली कांग्रेसको सिद्धान्त र उद्देश्य परिपूर्ति गर्न, प्रदेशमा उत्तरदायी एवं जनप्रतिनिधिमुलक शासनलाई सबल बनाउन तथा सुदृढ गर्न संघीय शासन प्रणाली अनुरूप प्रदेशलाई प्राप्त अधिकारको जगेर्ना गर्न,

दिगो शान्ति, स्थिरता र सुदृढ संघीय प्रणाली कायम गर्दै प्रदेशलाई समृद्ध बनाउन, नेपाली कांग्रेसको घोषणा पत्र र नीति बमोजिम प्रदेश सभा संसदीय दललाई क्रियाशील बनाउन यो विधान लागु गरिएको छ ।

१. नाम र प्रारम्भ

१. यस विधानको नाम नेपाली कांग्रेस प्रदेश सभा संसदीय दलको विधान २०७४ रहनेछ ।

२. यो विधान पार्टीको केन्द्रीय समितिले स्वीकृत गरेको मितिदेखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा :

१. विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमा :

क) “पार्टी” भन्नाले नेपाली कांग्रेस पार्टीलाई बुझाउनेछ ।

ख) “केन्द्रीय समिति” भन्नाले नेपाली कांग्रेस केन्द्रीय कार्यसमितिलाई बुझाउनेछ ।

ग) “प्रदेश सभा” भन्नाले नेपालको संविधानको धारा १७६ बमोजिम गठित प्रदेश सभालाई बुझाउनेछ ।

घ) “प्रदेश समिति” भन्नाले नेपाली कांग्रेस पार्टीको प्रदेश कार्यसमितिलाई बुझाउनेछ ।

ङ) “संसदीय दल” भन्नाले नेपाली कांग्रेस प्रदेश सभा संसदीय दललाई बुझाउनेछ ।

च) “विधान” भन्नाले नेपाली कांग्रेस प्रदेश सभा संसदीय दलको विधानलाई बुझाउनेछ ।

छ) “नेता” भन्नाले नेपाली कांग्रेस प्रदेश सभा संसदीय दलका सदस्यहरुद्वारा धारा ५ बमोजिम निर्वाचित नेतालाई बुझाउनेछ ।

ज) “कार्यसमिति” भन्नाले नेपाली कांग्रेस प्रदेश सभा संसदीय दलको कार्यसमितिलाई बुझाउनेछ ।

झ) “विषय समिति” भन्नाले प्रदेश सभा संसदीय दलको कार्य प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न प्रदेश सभा संसदीय दलले गठन गरेका समितिलाई बुझाउनेछ ।

- त्र) “सदस्य” भन्नाले नेपाली कांग्रेस प्रदेश सभा संसदीय दलका सदस्यलाई बुझाउनेछ ।
- ट) “सचेतक” भन्नाले नेपाली कांग्रेस प्रदेश सभा संसदीय दलका प्रमुख सचेतक समेतलाई बुझाउनेछ ।
- ठ) “पदाधिकारी” भन्नाले प्रदेश सभा संसदीय दलका नेता, प्रमुख सचेतक, सचेतक, सदस्य सचिव, कोषाध्यक्ष लगायत तोकिएको भए उपनेता, प्रवक्ता तोकिएको सदस्य र समितिका संयोजक समेतलाई बुझाउनेछ ।
- ड) “समिति” भन्नाले प्रदेश सभामा गठन गरिएका समितिलाई बुझाउनेछ ।
- ढ) “सभामुख” भन्नाले प्रदेश सभाको सभामुखलाई बुझाउनेछ ।

२. यस विधानमा छुट्टै व्यवस्था गरिएको वा विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेकोमा बाहेक नेपाली कांग्रेसको विधान, नियमावली र संघीय संसद संसदीय दलको विधानमा प्रयुक्त शब्द, वाक्यांश र व्यवस्था यस विधानमा पनि सोही अनुसार मानिनेछ ।

३. दलको उद्देश्य :

नेपाली कांग्रेसको उद्देश्य प्राप्त गर्न प्रदेश सभामा प्रभावकारी रूपमा क्रियाशील रहन र प्रदेश सभामा भएका राजनीतिक दलका बीच संसदीय मर्यादा र मान्यता अनुरूप पारस्परिक सहयोग र समझदारी विकसित गर्नु संसदीय दलको उद्देश्य हुनेछ ।

४. दलको गठन :

१. देहायका सदस्यहरु दलका सदस्य हुनेछन :

- क) पार्टीको तर्फबाट प्रदेश सभामा रहेका सदस्यहरु,
- ख) संसदीय दलको नीति, कार्यक्रम र विधानलाई स्वीकार गरी व्यक्तिगत वा सामुहिक रूपले दलको सदस्यता लिन चाहने प्रदेश सभाका अन्य सदस्यको आवेदनमा कार्यसमितिले सिफारिस गरि प्रदेश समितिले अनुमोदन गरेका प्रदेश सभाका सदस्यहरु,
- ग) पार्टीको नीति, कार्यक्रम र विधानलाई स्वीकार गरि पार्टीमा समाहित भएको राजनीतिक दलका प्रदेश सभामा रहेका सदस्यहरु ।

५. संसदीय दलको नेता

- १. संसदीय दलका सदस्यहरुले आफुमध्येबाट दलको नेता निर्वाचित गर्नेछन ।
- २. एकभन्दा बढि उम्मेदवार भएमा गोप्य मतदानद्वारा निर्वाचित हुनेछ ।

३. प्रदेश समितिले बनाएको निर्वाचन समितिले निर्वाचनको प्रक्रिया निर्धारण तथा निर्वाचन सम्पन्न गर्नेछ ।
४. नेता निर्वाचित हुनका लागि दलका सम्पूर्ण सदस्य संख्याको पचास प्रतिशत भन्दा बढि सदस्यको मत प्राप्त गर्नु पर्नेछ ।
५. पचास प्रतिशत भन्दा बढि मत कसैले प्राप्त नगरेमा सबैभन्दा धेरै मत प्राप्त गर्ने दुई जना बीच पुनः निर्वाचन गरिनेछ ।
६. उपधारा (५) बमोजिम निर्वाचन हुँदा सदर मतमा बढि मत प्राप्त गर्ने उम्मेदवार विजयी मानिनेछ ।

६. नेताको काम, कर्तव्य र अधिकार :

नेताको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

- १) संसदीय दलको उद्देश्य, नीति र विधान अनुरूप नेतृत्व गर्ने ।
- २) संसदीय दल र कार्यसमितिको बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।
- ३) दलको कार्य सञ्चालनको रेखदेख र निर्देशन गर्ने ।
- ४) संसदीय दलको नीति र कार्यक्रममा प्रदेश सभामा अन्य दलबाट समर्थन र सहयोग जुटाउन आवश्यक कार्य व्यवस्थित गर्न नेतृत्व प्रदान गर्ने ।
- ५) संसदीय दलको नीति, कार्यसमितिको निर्णय वा आवश्यकतानुसार मतदानकालागि सचेतक मार्फत सदस्यलाई निर्देशन दिने ।
- ६) संसदीय दलको विधान अनुसार विभिन्न पदाधिकारी र प्रतिनिधिको समानुपातिक समावेशी नियुक्ति र मनोनयन गर्ने ।
- ७) उपधारा (६) बमोजिम मनोनीत गरिएका पदाधिकारी र प्रतिनिधिहरूलाई आवश्यकता अनुसार फेरबदल गर्ने ।
- ८) पार्टी र संसदीय दलको उद्देश्य पूर्ति गर्न भए गरेका कार्य बारे संसदीय दल र प्रदेश समितिलाई जानकारी गराउने ।
- ९) पार्टी र संसदीय दलले अंगिकार गरेका नीति र कार्यक्रम कार्यान्वयनको अवस्था र समसामयिक महत्वका विषयमा दल र प्रदेश समितिको बैठकमा प्रस्तुत गर्ने गराउने ।
- १०) पार्टीले प्रदेश सरकार गठन गरेका अवस्थामा नेताका हैसियतमा नेतृत्व प्रदान गर्ने ।

११) पार्टी र दलको उद्देश्य पूर्ति गर्न अन्य आवश्यक कार्य गर्ने ।

७. संसदीय दलको बैठक:

- (१) संसदीय दलको बैठकको अध्यक्षता नेताले गर्नेछ । नेताको निर्वाचन नभएसम्म उमेरमा सबैभन्दा जेष्ठ सदस्यले अध्यक्षता गर्नेछ ।
- (२) प्रदेश सभाको अधिवेशन चालु रहेको अवस्थामा कम्तीमा महिनाको एकपटक संसदीय दलको बैठक बस्नेछ ।
- (३) संसदीय दलको अन्य बैठक आवश्यकतानुसार नेताले बोलाउन सक्नेछ ।
- (४) संसदीय दलको सम्पूर्ण सदस्य सङ्ख्याको पन्ध्र प्रतिशत सदस्यले छलफल गर्नुपर्ने विषय र कारण खुलाई संसदीय दलको बैठक बोलाउन सदस्य सचिव मार्फत नेतालाई लिखित सूचना दिएमा नेताले सात दिनभित्र बैठक बोलाउन सदस्य सचिवलाई आदेश दिनुपर्नेछ ।
- (५) संसदीय दलको बैठकमा नेताले प्रदेश समितिका सदस्य तथा अन्य कुनै व्यक्तिलाई आमन्त्रित गर्न सक्नेछ । तर प्रदेश सभाको सदस्य नरहेको व्यक्तिले संसदीय दलमा हुने मतदानमा भाग लिन पाउने छैन ।

८. संसदीय दलको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- (१) पार्टीको सिद्धान्त, नीति, निर्देशन, घोषणापत्र तथा प्रदेश समितिको निर्णय र निर्देशन अनुरूप प्रदेश सभामा प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।
- (२) सरकार गठन गरेको वा अन्य दलसित सरकारमा सम्मिलित भएको वा समर्थन गरेको अवस्थामा संसदीय दलको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछ :
 - (क) प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रम निर्धारण गर्ने वा प्रदेश संयुक्त सरकारलाई आवश्यक सुझाव तथा निर्देशन दिने ।
 - (ख) प्रदेश सरकारको नीति तथा कार्यक्रमप्रति प्रदेश सभाभित्र र बाहिर सहमति र समर्थनको वातावरण श्रृजना गर्न योजना र नीति तर्जुमा गर्ने ।
 - (ग) प्रदेश सभाद्वारा पारित कानून, स्वीकृत नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए नभएको विषयहरूमा अध्ययन गरी प्रदेश सरकारलाई आवश्यक सहयोग, सुझाव र निर्देशन दिने ।
 - (घ) संसदीय दलको कार्यसमितिलाई क्रियाशील बनाउन मार्गदर्शन गर्ने ।

- (ड) नेपाल सरकारसंग आवश्यक समन्वय कायम गरी प्रदेशको विकास र उन्नतीका लागि आवश्यक कार्य गर्ने गराउने ।
- (३) विपक्षी दलका रूपमा रहेको अवस्थामा दलको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :
- (क) प्रदेश सरकारद्वारा घोषित नीति तथा कार्यक्रमहरु मध्ये दलको नीति तथा घोषणापत्रसँग प्रतिकूल बुँदाहरुमा दलको नीति तथा कार्यक्रमहरुको औचित्य तथा उपादेयता माथि प्रकाश पार्न आवश्यक कार्यक्रमहरु निर्धारण गर्ने ।
- (ख) प्रदेश सभामा विचारार्थ प्रस्तुत विषयहरुमा पार्टीको नीति अनुरूप दृष्टिकोण निर्धारण गरी त्यसप्रति अन्य दल तथा अन्य सदस्यको सहमति र समर्थन जुटाउने ।
- (ग) प्रदेश सभामा प्रस्तुत वा पारित कानून तथा स्वीकृत नीति, कार्यक्रम अनुरूप सरकारी प्रशासन तथा विकास निर्माण कार्यहरु भए नभएको अध्ययन गरी प्रदेश सभाको जानकारीमा ल्याउने ।

९. कार्यसमिति:

- (१) संसदीय दलले आफ्नो काम, कर्तव्य र अधिकार सम्पादन गर्न एक कार्यसमिति गठन गर्नेछ । तर प्रदेश सभामा दलको सदस्य संख्या पाँच वा सो भन्दा कम रहेको अवस्थामा संसदीय दलले कार्यसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार आफै प्रयोग गर्ने गरी व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।
- (२) कार्यसमितिमा देहाय बमोजिम सदस्य रहनेछन् :
- क) संसदीय दलको नेता ।
- ख) बढीमा पच्चीस प्रतिशत सदस्य नेताद्वारा मनोनित हुने गरी समानुपातिक समावेशी सिद्धान्त बमोजिम चयन भएका अन्य दुई देखि आठ जना सदस्य ।
- (ग) कार्यसमितिमा प्रमुख सचेतक, सचेतक, पार्टी प्रदेश सरकारमा रहेको अवस्थामा पार्टीको सदस्य भएका प्रदेशमा संसदीय मामिला हेर्ने मन्त्री, प्रदेश समितिका महामन्त्री पदेन सदस्य हुनेछन् । तर प्रदेश सभा सदस्य नभएको सदस्यलाई मतदान गर्ने अधिकार हुनेछैन ।
- (३) कार्यसमितिको बैठक प्रदेश सभाको अधिवेशन चलेको अवस्थामा प्रत्येक पन्ध्र दिनमा कम्तीमा एक पटक अनिवार्य रूपमा र अन्य अवस्थामा आवश्यकतानुसार बस्नेछ ।

१०. कार्यसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- (१) पार्टीको नीति, निर्देशन, घोषणापत्र तथा प्रदेश समितिको निर्णय र निर्देशन अनुरूप प्रदेश सभामा दलको प्रभावकारी भूमिका व्यवस्थित गर्ने ।
- (२) सदस्यलाई प्रदेश सभाको काममा क्रियाशील भइरहन सजग गराइरहने ।
- (३) संसदीय दलको तर्फबाट स्वदेश तथा विदेशमा प्रतिनिधित्व गर्ने सदस्य छनोटको आधार तय गर्ने ।
- (४) सदस्यका तर्फबाट प्रदेश सभा समक्ष प्रस्तुत गरिने गैर सरकारी विधेयक, सङ्कल्पका विषयमा आवश्यक छलफल गरी निर्णय गर्ने ।
- (५) सदस्यले व्यक्तिगत रूपमा प्रस्तुत गर्न चाहेका गैरसरकारी विधेयक, सङ्कल्प र मतदानद्वारा निर्णयमा पुग्नपर्ने अन्य प्रस्तावबारे दलको नीति र कार्यक्रम एवं पार्टीको सिद्धान्त अनुरूप कार्य प्रणाली व्यवस्थित गर्ने ।
- (६) प्रदेश सभाका समिति, उप-समिति, समूह, मैत्री समूह, कार्यदल, प्रतिनिधिमण्डल आदिमा समानुपातिक समावेशी आधारमा दलीय प्रतिनिधित्व गराउन निर्णय गर्ने ।
- (७) कार्यसमितिले आवश्यकतानुसार प्रदेश सरकारका मन्त्री, पार्टीका पदाधिकारी, विपक्षी दलको प्रतिनिधि, अन्य राजनीतिज्ञ र विशेषज्ञलाई कार्यसमितिमा आमन्त्रण गरी परामर्श गर्न सक्ने ।
- (८) कार्यसमितिले आफूमध्येबाट सदस्य-सचिव र कोषाध्यक्षको चयन गर्ने ।
- (९) सदस्यमध्येबाट तीन जनाको अनुशासन समिति बनाउने ।
- (१०) यस विधानले निर्धारण गरेका र संसदीय दलले तोकेका अन्य काम गर्ने ।
- (११) पार्टी सरकारमा भएको वा सरकारलाई समर्थन गरेको अवस्थामा कार्यसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :
 - (क) सरकारका तर्फबाट प्रदेश सभा समक्ष प्रस्तुत गरिने विधेयक, सङ्कल्प, नीति, कार्यक्रम वा अन्य कुनै प्रस्ताव लगायतका विषयमाथि छलफल गरी अन्तिम रूप दिने र त्यसलाई प्रदेश सभाबाट अनुमोदन, स्वीकृति वा समर्थन गरी पारित गराउन सहयोग र समर्थन जुटाउने व्यवस्था गर्ने ।
 - (ख) पार्टी र प्रदेश सरकारका बीच समन्वय र समझदारीका निम्ति उपयुक्त वातावरण श्रृजना गर्ने ।

(ग) प्रदेश मन्त्रिपरिषद्का सदस्यलाई प्रदेश सभाप्रति पूर्णउत्तरदायी भइरहन मार्गदर्शन गर्ने ।

(१२) पार्टी प्रतिपक्षमा रहेको अवस्थामा पार्टीको मान्यता अनुरूप आवश्यक कार्य गर्ने र सो का लागि अन्य राजनितिक दलहरुको समर्थन लिने कार्य गर्ने ।

११. प्रमुख सचेतक र सचेतक

(१) नेताले दलको कुनै एक सदस्यलाई प्रमुख सचेतकमा मनोनयन गर्नेछन् ।

(२) प्रमुख सचेतकको सिफारिसमा नेताले आवश्यकता अनुसार अन्य सचेतक मनोनित गर्न सक्नेछन् ।

(३) प्रमुख सचेतकलाई सहयोग गर्नु सचेतकको कर्तव्य हुनेछ ।

१२. प्रमुख सचेतकको काम, कर्तव्य र अधिकार: प्रमुख सचेतकको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(१) प्रदेश सभामा प्रस्तुत हुने नीति, कार्यक्रम तथा विधेयकहरु बारे कार्यसमितिको निर्णय संसदीय दलका सदस्यलाई उपलब्ध गराउने ।

(२) प्रदेश सभामा सदस्यद्वारा पेश गरिने ध्यानाकर्षण, सार्वजनिक महत्वको प्रस्ताव, संकल्प आदि प्रस्ताव पेस गर्न अनुमति दिने र पार्टीको नीति विपरीत दर्ता भएका त्यस्ता प्रस्तावहरुलाई नीति अनुरूप पेश गर्न वा फिर्ता लिने व्यवस्था मिलाउने ।

(३) प्रदेश सभामा दलका सबै सदस्यका बीच व्यापक समझदारीको वातावरण सृजना गरी आफ्नो दलको सरकार वा संसदीय दलका पक्षमा समर्थन जुटाउन आवश्यक उपाय अपनाउने ।

(४) प्रदेश सभामा विचारार्थ पेश हुने वा पेश भएको विषयमा सदस्यको कुनै औचित्यपूर्ण असहमति वा सुझाव भए संसदीय दलका नेता तथा प्रदेश मन्त्रिपरिषद्का सदस्यलाई अवगत गराउने ।

(५) नेतासँग परामर्श गरी प्रदेश सभाको कुनै पनि विषयमा अन्य दलका नेता तथा सदस्यहरूसँग वार्ता गरी समझदारीका सम्भावना पहिल्याउने ।

(६) प्रदेश सभामा निर्णयार्थ पेश हुने कुनै पनि विषयमा संसदीय दलको नीति, कार्यसमितिको निर्णय वा नेताको निर्देशनमा मतदानका सम्बन्धमा सदस्यहरुलाई मौखिक वा लिखित निर्देशन दिने ।

- (७) प्रदेश सभाको कार्यमा दलीय सहभागिता गराउने कार्य व्यवस्थित गर्ने ।
- (८) प्रदेश सभाको नियमावलीले तोकेको अन्य कार्य गर्ने, गराउने ।
- (९) सभामुखसँग सम्पर्क राखी प्रदेश सभाका कार्यमा सहयोग पुर्याउने ।
- (१०) प्रदेश सभाको बैठक र प्रदेश सभाका सबै समितिहरूमा भए गरेका काम कारवाही तथा त्यसमा नेपाली कांग्रेस र अन्य राजनीतिक दलहरूको स्थिति समेतका बारेमा दलको नेतालाई निरन्तर जानकारी गराउने, नेताबाट आवश्यक निर्देशन लिई सो अनुरूप कार्य गर्ने ।
- (११) धारा १७ को उपधारा १२ (क) बमोजिमका अनुशासनको कार्यवाही गर्ने र अरु सजायको हकमा कारवाही चलाउन अनुशासन समितिलाई सिफारिस गर्ने ।
- (१२) प्रदेश सभामा छलफलका लागि प्रस्तुत विषय, विचाराधीन प्रस्ताव वा विधेयकमा दललाई प्राप्त समय अनुसार सदस्यहरूलाई बोल्न समय तोक्ने, सदस्यलाई प्रदेश सभाको काममा क्रियाशील भइरहन र पूर्ण तयारीका साथ प्रदेश सभाको बहसमा भाग लिन प्रेरित गर्ने, दलका तर्फबाट प्रभावकारी प्रस्तुतिका लागि आवश्यक सहयोग तथा उत्प्रेरणा दिने, प्रस्तुत विषयको सन्दर्भ र औचित्यका आधारमा आवश्यकतानुसार सदस्य, कार्यसमिति, दल वा नेतासंग बैठक वा विचार विमर्श गर्ने, गराउने ।
- (१३) प्रदेश सभामा सम्पादन भएका काम र आगामी कार्यसूची बारे नेता, कार्य समिति, दल र आवश्यकतानुसार पार्टीलाई निरन्तर जानकारी गराउने, प्रदेश सभा र समितिहरूको बैठकमा दलका तर्फबाट अख्तियार गर्नु पर्ने नीति र कार्ययोजना बारे छलफल गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- (१४) प्रदेश सभा र समितिको बैठकमा दलको अनुशासन कायम राख्ने कार्य गर्ने,
- (१५) प्रदेश सभामा संयुक्त कार्ययोजना तयार गर्नु पर्ने विषयमा अन्य दलका प्रमुख सचेतकसंग सम्पर्क गर्ने ।

१३. सदस्य सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार: सदस्य सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहायबमोजिम हुनेछ :

- (१) नेताको निर्देशनमा रही संसदीय दल र कार्यसमितिको बैठक बोलाउने र छलफलको विषयसूची सदस्यलाई वितरण गर्ने एवं बैठक बारे सूचना गर्ने ।
- (२) संसदीय दल र कार्यसमितिको बैठकमा छलफल र निर्णय गर्नुपर्ने विषयमा सचेतकको समेत सुझाव र सल्लाह सङ्कलन गरी नेतासँग आवश्यक परामर्श गर्ने ।

- (३) संसदीय दल र कार्यसमितिको बैठकमा भएका छलफल र निर्णयको अभिलेख राख्ने र कार्यान्वयन गर्ने ।
- (४) संसदीय दल र कार्यसमितिका निर्णयहरू आवश्यकता बमोजिम सभामुखलाई जानकारी गराउने ।
- (५) संसदीय दलको सदस्य सचिवका रूपमा लेखापढी गर्ने र नेताको निर्देशानुसार अन्य संसदीय दलसँग सम्पर्क राख्ने ।
- (६) विषय समितिको क्रियाकलापलाई व्यवस्थित पार्ने ।
- (७) सदस्यबाट प्राप्त बैठकसम्बन्धी अनुरोधहरूलाई विधान बमोजिम कार्यान्वयन गर्ने ।
- (८) संसदीय दलको तर्फबाट दिनु पर्ने जानकारीहरू सम्बन्धित निकाय तथा पदाधिकारीहरूलाई दिने ।
- (९) संसदीय दलको कार्यालयको व्यवस्थापन गर्ने ।
- (१०) संसदीय दलको तर्फबाट सार्वजनिक जानकारी गराउने सम्बन्धी अन्य काम गर्ने ।

१४. कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार: कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

- (१) संसदीय दल सञ्चालनका निम्ति स्रोत र साधनको परिचालन गर्ने र संसदीय दलको आय-व्ययको अभिलेख राख्ने ।
- (२) कार्यसमितिद्वारा निर्णय गरिएको बैकमा खाता खोल्ने र सञ्चालन गर्ने ।
- (३) सदस्यमध्येबाट उठाउनुपर्ने मासिक सहयोग राशि र संसदीय दलले समय समयमा निर्णय गरे बमोजिमको सहयोग सङ्कलन गर्ने ।
- (४) संसदीय दलको निर्णय अनुसार पार्टीमा पठाइने रकमको नियमित व्यवस्थापन गर्ने ।
- (५) वार्षिक रूपमा लेखापरीक्षण गराई संसदीय दलमा लेखा-प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने र सो को प्रतिवेदन पार्टी प्रदेश समितिमा पेश गर्ने ।

१५. विषय समिति

- (१) प्रदेश सभामा कार्यरत समिति अनुरूप संसदीय दलमा आवश्यकता अनुसार विभिन्न विषय समिति रहने छन् ।

- (२) प्रदेश सभाको समितिको बैठकमा छलफलपूर्व सम्बन्धित विषयमा दलको समितिमा छलफल गरी पार्टीका तर्फबाट अंगिकार गर्नु पर्ने नीति तय गरिनेछ ।
- (३) प्रदेश सभाको समितिको बैठकमा छलफल पूर्व सम्बन्धित विषयमा दलले विषय समितिमा छलफल गरी पार्टीका तर्फबाट अंगिकार गर्नु पर्ने नीति तय गरेको छ ।
- (४) प्रदेश सरकारको कार्यक्षेत्रका विषयमा विस्तृत अध्ययन गरी नीतिगत तथा कार्यगत सुधारका सम्बन्धमा सुझाव सल्लाह दिन र प्रदेश सरकारलाई सजग र सतर्क गराउने काम गरी आवश्यक विषयगत तयारीका साथ प्रदेश सभा र समितिमा संसदीय दलको धारणा र मूल्याङ्कन प्रस्तुत गर्न विषय समितिले आवश्यकतानुसार प्रदेश मन्त्रालयसंग सम्बन्धित उपसमिति गठन गर्नेछ ।
- (५) विषय समितिको बैठक बोलाउने, नेतासंग आवश्यक परामर्श गर्ने, सम्बन्धित प्रदेश मन्त्रीसंग सम्पर्क गरी जानकारी लिने, आवश्यक सुझाव र सल्लाह दिने, आवश्यकतानुसार विशेषज्ञसंग राय लिने, प्रदेश सभा र यसका समितिमा संसदीय दलका तर्फबाट प्रभावकारी प्रस्तुति गर्ने गराउने, विषय समितिले गरेका काम बारे कार्यसमितिमा प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने कर्तव्य समितिका संयोजकको हुनेछ ।
- (६) विषय समितिले सचेतक तथा सदस्य सचिवलाई बैठकको पूर्व जानकारी दिई बैठकमा आमन्त्रित गर्नेछ ।

१६. आर्थिक व्यवस्था

- (१) प्रदेश समितिले तोके बमोजिमको सहयोग रकम सदस्यले पार्टीलाई बुझाउनु पर्नेछ ।
- (२) पार्टी र संसदीय दलको आर्थिक प्रबन्धका निमित्त संसदीय दलले तोके बमोजिमको रकम बुझाउनु सदस्यको कर्तव्य हुनेछ ।
- (३) संसदीय दलमा जम्मा भएको रकम नेता वा सदस्य सचिव मध्ये कुनै एक र कोषाध्यक्ष एक समेत दुई जनाको संयुक्त दस्तखतबाट संचालन हुने गरी कार्यसमितिले तोकेको बैंकको खातामा जम्मा गरिनेछ ।
- (४) संसदीय दलको आय व्ययको वार्षिक लेखापरीक्षण पञ्जीकृत लेखा परीक्षकद्वारा गरिनेछ । सो प्रतिवेदन संसदीय दल र पार्टीको प्रदेश समिति समक्ष प्रस्तुत गरी सार्वजनिक समेत गरिनेछ ।

१७. सदस्यको काम, कर्तव्य, अधिकार, अनुशासन र आचार व्यवस्था

- (१) प्रदेश सभा र आफू सदस्य रहेको समितिको बैठकमा नियमित उपस्थित हुने ।

- (२) प्रदेश सभाका गतिविधि र कार्यसूची बारे जानकारी राख्ने ।
- (३) पार्टी र संसदीय दलको सिद्धान्त, विधान, नीति, निर्णय र प्रदेश सभाको नियमावली अनुरूप प्रदेश सभाका सबै क्रियाकलापमा प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।
- (४) प्रदेश सभा र समिति भित्रका कुनै पनि क्रियाकलापमा नेता वा सचेतकले दिएको निर्देशनको पालना गर्नुपर्नेछ ।
- (५) प्रदेश सदस्यहरूले प्रदेश सभामा आफूले प्रस्तुत गर्ने जरूरी सार्वजनिक महत्वको प्रस्ताव, गैरसरकारी विधेयक र सङ्कल्पको सूचना प्रस्तुत गर्नु अगावै सचेतकलाई दिनुपर्नेछ ।
- (६) प्रदेश सभाको कारवाही चालु रहेको बखत सदस्यले सचेतकलाई पूर्वसूचना नगरी अनुपस्थित हुनुहुँदैन ।
- (७) सदस्यले संसदीय दल र पार्टीको सिद्धान्त, नीति र विधान विपरीत कुनै कार्य गर्नुहुँदैन । संसदीय दल र पार्टीको आचारसंहिताको पालना गर्नुपर्दछ ।
- (८) संसदीय दलको वा यसले समर्थन गरेको प्रदेश सरकार वा संसदीय दलले प्रस्तुत गरेका कुनै पनि विधेयक, सङ्कल्प र अन्य प्रस्तावहरूका विषयमा सदस्यहरूले कार्यसमितिले निर्धारण गरेको नीति एवं सो अनुरूप नेता वा सचेतकको निर्देशन बमोजिम सभामा मतदान गर्नुपर्छ ।
- (९) संसदीय दलभित्र अनुशासन व्यवस्थालाई कायम राख्न धारा १० (९) बमोजिम गठित अनुशासन समितिले देहायको स्थितिमा सदस्यलाई अनुशासन सम्बन्धी कारवाही प्रारम्भ गर्नेछ :
 - (क) नेता, सचिव वा सचेतकलाई उचित कारण सहितको जानकारी नदिई लगातार तीन पटक संसदीय दलको बैठकमा अनुपस्थित भएमा,
 - (ख) संसदीय दलको नीति तथा नेता र सचेतकको निर्देशन विपरीत मतदान गरेमा,
 - (ग) संसदीय दलको विधान र आचार संहिताको पालना नगरेमा,
 - (घ) संसदीय दलको निर्णय विपरीत अन्य पार्टीको पक्षमा मतदान गरेमा ।
- (१०) अनुशासन समितिले कारवाही प्रारम्भ गर्नु अघि सम्बन्धित सदस्यलाई आफ्नो भनाइ वा स्पष्टीकरण दिने उपयुक्त, अवसर दिनेछ ।
- (११) अनुशासन समितिले आफूले गरेको छानविन र मूल्याङ्कनको प्रतिवेदन कार्यसमिति समक्ष पेश गर्नेछ ।

- (१२) कसूरको मात्रा र गम्भीरतालाई विचार गरी कार्यसमितिले अनुशासन समितिको प्रतिवेदनका आधारमा देहाय बमोजिम कुनै एक सजाय गर्न सक्नेछ ।
- (क) चेतावनी दिने वा दलका तर्फबाट निश्चित अवधि तोकी प्रदेश सभाको बैठकमा बोल्न रोक लगाउने ।
- (ख) प्रदेश सभाभित्र दलका तर्फबाट प्रतिनिधित्व गर्ने समिति, उप-समिति, समूह, मैत्री समूह, कार्यदल, प्रतिनिधिमण्डल आदि विषयमा प्रतिनिधित्व गर्न नपाउने गरी सिफारिश गर्न वा भइरहेको प्रतिनिधित्वलाई फिर्ता लिने,
- (ग) नेपालको संविधानको धारा १८० (ङ) र सो अनुसार बनेका कानून बमोजिमको कारवाही गर्न पार्टीको उपयुक्त निकाय समक्ष सिफारिस गर्न प्रदेश समितिमा लेखि पठाउने ।
- (१३) उपधारा १२ (क) को सजाय गर्ने अधिकार प्रमुख सचेतक र उपधारा १२ (ख) बमोजिमको सजाय गर्ने अधिकार प्रमुख सचेतकको सिफारिसमा अनुशासन समितिमा निहित रहनेछ । उपधारा १२ (क) र (ख) बमोजिमको अनुशासनको सजायको पुनरावलोकनको अधिकार कार्यसमितिमा रहनेछ ।
- (१४) उपधारा १२ (क) र (ख) बमोजिम गरिएको कुनै पनि कारवाईको जानकारी पार्टीको प्रदेश समितिलाई दिनुपर्नेछ ।

१८. विश्वास र अविश्वासको प्रस्ताव तथा पदाधिकारी पदको रिक्तता

- (१) नेताले कार्यसमिति समक्ष लिखित राजीनामा दिएमा, विश्वासको प्रस्ताव पारित हुन नसकेमा, अविश्वासको प्रस्ताव पारित भएमा, निज प्रदेश सभाको सदस्य नरहेमा वा निजको मृत्यु भएमा नेताको पद रिक्त हुनेछ ।
- (२) नेतामाथि राखिएको अविश्वास प्रस्तावलाई संसदीय दलका सम्पूर्ण सदस्य सङ्ख्याको पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यले समर्थन गरेमा सो प्रस्ताव पारित भएको मानिनेछ । संसदीय दलको सो बैठकमा पार्टी केन्द्रीय कार्यसमितिले खटाएको केन्द्रीय पर्यवेक्षकको उपस्थिति अनिवार्य हुनु पर्नेछ ।
- (३) संसदीय दलका नेताले आफ्नो कार्यकालभित्र कुनै बखत आफूमाथि दलको विश्वास छ भन्ने कुरा प्रमाणित गर्न आवश्यक वा उपयुक्त ठानेमा विश्वासको मतका लागि दलमा प्रस्ताव राख्न सक्नेछ । यस्तो प्रस्ताव उपर संसदीय दलका सम्पूर्ण सदस्य सङ्ख्याको पचास प्रतिशतभन्दा कमको मत प्राप्त भएमा विश्वासको प्रस्ताव पारित हुन नसकेको मानिनेछ ।
- (४) नेताद्वारा मनोनीत कुनै पदाधिकारीलाई हटाउनका लागि संसदीय दलको सम्पूर्ण सदस्य सङ्ख्याको पच्चीस प्रतिशतले नेता समक्ष लिखित निवेदन गरेमा, संसदीय दलको सम्पूर्ण

सदस्य संख्याको सामान्य बहुमतले पारित गरेमा त्यस्तो पदाधिकारीलाई नेताले हटाउनु पर्नेछ ।

- (५) सदस्य सचिव वा कोषाध्यक्षलाई नेता मार्फत कार्यसमिति समक्ष संसदीय दलका पच्चीस प्रतिशत सदस्यले पदमुक्त गर्ने माग गरेमा कार्यसमितिको बहुमतले पदमुक्त गर्न सक्नेछ ।
- (६) संसदीय दलका पच्चीस प्रतिशत सदस्यले नेतामाथि अविश्वास प्रकट गरी सो प्रस्तावमा छलफलका निम्ति संसदीय दलको बैठक बोलाउन सदस्य सचिव समक्ष लिखित निवेदन दिन सक्नेछन् ।
- (७) उपधारा (६) बमोजिम लिखित सूचना प्राप्त भएमा सदस्य सचिवले प्रदेश समिति मार्फत केन्द्रीय समितिलाई सो कुराको जानकारी दिई पन्ध्र दिनभित्र दलको बैठक बोलाउने छ ।

१९. विधानको व्याख्या र बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार:

- (१) यस विधानको अन्तिम व्याख्या गर्ने अधिकार नेपाली कांग्रेस केन्द्रीय कार्य समितिलाई हुनेछ ।
- (२) यस विधानको कार्यान्वयनमा तत्काल कुनै बाधा परेमा प्रदेश समितिसंगको परामर्शमा प्रदेश संसदीय दलले बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ ।

२०. विधानको स्वीकृति र संशोधन:

- (१) प्रदेश सभा संसदीय दलको यो विधानलाई प्रदेश समितिको सिफारिसमा केन्द्रीय कार्यसमितिले स्वीकृत गरी लागु गर्नेछ ।
- (२) यस विधानमा आवश्यक संशोधन वा हेरफेर गर्नु परेमा प्रदेश सभा संसदीय दलले आवश्यक राय र सुझाव सहित प्रदेश समिति मार्फत केन्द्रीय कार्यसमितिमा सिफारिस गर्नेछ ।
- (३) केन्द्रीय कार्यसमितिले प्रदेश समिति मार्फत प्राप्त प्रदेश सभा संसदीय दलबाट गरिएको संशोधन र हेरफेरलाई उपयुक्त भएमा स्वीकृति प्रदान गर्न सक्नेछ ।
- (४) दलका पच्चीस प्रतिशत सदस्यले विधान संशोधनका निम्ति संशोधनको प्रस्ताव सहित संसदीय दलको बैठक बोलाउने माग सदस्य सचिव समक्ष लिखित रूपमा गर्न सक्नेछन् ।
- (५) उपधारा (४) बमोजिम माग भएमा वा अन्य अवस्थामा पनि विधान संशोधन गर्नु परेमा दलका सम्पूर्ण सदस्य मध्ये कम्तिमा दुई तिहाई सदस्यको उपस्थितिमा दुई तिहाई सदस्यले संशोधन गर्न सक्नेछ र उक्त संशोधन स्वीकृतिका लागि संसदीय समितिले प्रदेश समिति मार्फत केन्द्रीय समिति समक्ष पठाउनेछ ।

२१. गणपूरक सङ्ख्या र निर्णय: यस विधानमा अन्यथा लेखिएकोमा बाहेक विशेष समिति, कार्यसमिति वा संसदीय दलको गणपूरक सङ्ख्या पचास प्रतिशत हुनेछ र उपस्थित सङ्ख्याको सामान्य बहुमतबाट निर्णय गरिनेछ ।

२२. संक्रमणकालीन व्यवस्था :

(१) प्रदेश सभा संसदीय दलको विधान प्रथम पटक नेपाली कांग्रेस केन्द्रीय कार्यसमितिले तयार गर्नेछ ।

(२) प्रदेश समिति नरहेको अवस्थामा केन्द्रीय समितिले यो विधान बमोजिम प्रदेश समितिले गर्नु पर्ने सबै कार्य र अधिकार प्रयोग गर्नेछ ।

२३. नियम, विनियम बनाउन सकिने यस विधानको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि कार्य समितिले आवश्यकतानुसार नियम, विनियम बनाउन सक्नेछ ।